

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ

1. Когато молителят е предаден въз основа на ЕЗА, шестмесечният срок за възобновяване на производство на основание чл. 423 от НПК започва да тече от момента на фактическото предаване на лицето на територията на България. При преценката за началния момент на срока в тези хипотези е от значение не само фактът на реалното узнаване за влязлата в сила присъда, но и обективната възможност на осъдения присъствено да поиска възобновяване на наказателното дело и да се яви лично в съдебно заседание пред касационния съд.

Чл. 423, ал. 1 НПК

Решение № 81 от 13.06.2018 г. по нак. дело № 286/2018 г., II н. о., докладчик съдия Галина Захарова, председател на Наказателна колегия

Производството пред ВКС е по глава тридесет и трета от НПК, образувано на основание чл. 423, ал. 1 от НПК по искане на осъдения Г. Т. А. за възобновяване на НОХД № 493/2015 г. по описа на Бургаския окръжен съд.

В саморъчната молба на осъденото лице са изложени доводи, че присъда № 51 от 15.03.2016 г. по посоченото по-горе дело е постановена задочно, при нарушение правото на искателя на участие в процеса, в това число лишаването му от право да сключи споразумение за извършеното

деяние. Твърди се, че за влезлия в сила съдебен акт, осъденият е разбрал на 05.01.2018 г. при задържането му в Република Германия.

Върховният касационен съд, второ наказателно отделение, след като обсъди доводите на страните и извърши проверка за наличие на основанията за възобновяване на делото, намери за установено следното:

С присъда № 51 от 15.03.2016 г. по НОХД № 493/2015 г. Бургаският окръжен съд е признал подсъдимия Г. Т. А. за виновен, поради което и на основание чл. 304а, вр. чл. 301, ал. 1, вр. чл. 54 от НК го е осъдил на една година и шест месеца лишаване от свобода и глоба в размер на 1500 лева, като е постановил наказанието лишаване от свобода да бъде изтърпяно в затвор при първоначален строг режим.

Присъдата е била проверена по въззивен ред по жалба на служебния защитник на подсъдимия А., като е била потвърдена с решение № 192 от 12.12.2016 г., постановено по ВНОХД № 208/2016 г. по описа на Бургаския апелативен съд.

Въззивното решение е било обжалвано и пред касационната инстанция от защитника на подсъдимия, като е било оставено в сила с решение № 65 от 07.04.2017 г. по н.д. № 84/2017 г. на I н.о. на ВКС.

Видно от приложената по делото справка от ГДИН с изх. № 90 от 12.03.2018 г. и писмо на Окръжна прокуратура – Бургас от 12.03.2018 г. по пр. пр. № 27/2017 г., по отношение на Г. Т. А. на 30.11.2017 г. е била издадена ЕЗА, като същият е бил задържан в гр. М. на 05.01.2018 г. След предаването му на българските власти осъденият е постъпил в затвора – гр. Б. на 14.02.2018 г. Изброените обстоятелства са относими към момента на узнаване на влязлата в сила присъда от осъдения, респективно към установяване допустимостта на направеното искане с оглед посочения в чл. 423, ал. 1 от НПК шестмесечен срок, който в настоящия случай е спазен. Когато молителят е предаден въз основа на ЕЗА, шестмесечният срок за

възобновяване на производство на основание чл. 423 от НПК започва да тече от момента на фактическото предаване на лицето на територията на България. При преценката за началния момент на срока в тези хипотези е от значение не само фактът на реалното узнаване за влязлата в сила присъда, но и обективната възможност на осъдения присъствено да поиска възобновяване на наказателното дело и да се яви лично в съдебно заседание пред касационния съд.

2. Всяко въззивно решение следва да съдържа фактически обстоятелства, такива каквито са били приети за установени, анализ и преценка за допустимост и относимост на доказателствените материали, от които се извеждат фактическите констатации, правните съображения за взетите решения и отговор на направените от страните възражения. В мотивите на въззивното решение се обективира вътрешното убеждение на въззивния съд и затова тяхното значение е голямо.

Чл. 313 и чл. 314, ал. 1 НПК

Чл. 348, ал. 3, т. 1 и т. 2, пр. 1 вр ал. 1, т. 2 НПК

Решение № 291 от 18.01.2019 г. по нак. дело № 1151/2018 г., П н. о., докладчик съдия Теодора Стамболова

С присъда № 17/15.03.17 г., постановена от Окръжен съд-Русе /РОС/ по Н.Д. 395/17 г., подсъдимият С. Н. С. е признат за невиновен в извършено от него престъпление по чл.123, ал. 1 НК.

По протест на прокурор от Окръжна прокуратурата-Русе е образувано В.Н.Д.211/18 г. по описа на АС-Велико Търново /ВтАС/. С решение № 217/18.10.18 г. цитираната присъда е потвърдена.

Срещу този съдебен акт е постъпил касационен протест от представител на Апелативна прокуратура-Велико Търново /ВтАП/, с подробно отразени в него съображения за присъствие на касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и 2 НПК. Иска се решението да бъде отменено и делото да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд.

Като най-важно оплакване, изведено след аналитичен прочит на депозирания касационен протест, е формулирано подробно развитото такова от представителя на ВтАП за липса на решаващи мотиви в атакуваното въззивно решение.

Настоящата инстанция намира, че най-напред трябва да се занимае с твърдението за присъствие на този недостатък. Визираното нарушение на процесуалния закон е от кръга на съществените такива, приемани за абсолютни, които задължително водят до отмяна на атакувания съдебен акт и връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на съответния съд. Евентуалното констатиране на неговото наличие би могло да доведе до невъзможност за произнасяне по съществуващото на спора, в частност по правилното приложение на материалния закон.

Обсъжданото оплакване на прокурор от ВтАП е основателно. Прегледът на извършената от ВтАС процесуална работа и изложената от него мотивация за крайния извод демонстрира цялостно неизпълнение на задълженията му като въззивна инстанция, визирани в чл. 313 и чл. 314, ал. 1 НПК.

Както ВКС е имал повод да заявява нееднократно в принципен план, доколкото въззивният съд е втора по ред инстанция по фактите и правото,

всяко въззивно решение следва да съдържа фактически обстоятелства, такива каквито са били приети за установени, анализ и преценка за допустимост и относимост на доказателствените материали, от които се извеждат фактическите констатации, правните съображения за взетите решения и отговор на направените от страните възражения. В мотивите на въззивното решение /в родов смисъл казано/ се обективира вътрешното убеждение на въззивния съд и затова тяхното значение е голямо. По естеството си вътрешното убеждение на съда не е само неговата субективна увереност по отношение на определени факти и обстоятелства по делото, а такава убеденост, която да почива на доказателствата по делото. Тя следва да има своя външен израз, обективиран в мотивите към съдебния акт. По този начин вътрешното убеждение става достояние както на страните, така и на контролиращата инстанция, и прави възможно проследяването на начина на формирането му и упражняването на контрол върху този процес.

Казаното, пренесено към процесуалната действителност по процесния казус, установява на първо място, че констатираното по делото от въззивния съд съвпада с възприетата фактическа обстановка от първостепенния съдебен състав. След като в синтезиран вид са изложени приетите за безспорни факти по делото, ВТАС е предприел описание на заключенията на някои от назначените в хода на делото експертизи /съдебномедицински, физикохимична и пожаротехнически/. Подробно е преразказана назначената в хода на въззивното съдебно следствие тройна съдебна пожаротехническа експертиза, която е определена като „повторна“ /доколкото това е правилно, няма нужда да бъде обсъждано, още повече, че не названието определя експертизата, а нейното съдържание/. Същата е счетена за безспорно необходима с оглед констатирано противоречие между заключенията по назначените на досъдебното производство комплексна пожаротехническа експертиза и допълнителна такава и заключението на вещите лица по назначената и приета в хода на съдебното следствие на първостепенния съд пожаротехническа експертиза.

ВТАС обаче не е изследвал на какво се дължат противоречията между пожаротехническите експертизи и не е изложил съображения защо и как изяснените обстоятелства в експертните заключения се отнасят и влияят върху въпросите, които имат значение за правилното решаване на делото от материална страна, особено предвид факта, че новоназначената от него експертиза сочи различна причина и механизъм на инкриминирания взрив от тази по повдигнатото на С. обвинение. Пространното описание на част от експертните заключения показва единствено, че контролиращата инстанция просто е изписала резултатите от назначените в хода на делото експертизи, без да ги подложи на дължима по-нататъшна оценъчна дейност.

Въззивният съд не е длъжен да оборва доводите на представителя на държавното обвинение, изложени във връзка с последно назначената в процеса пожаротехническа експертиза /както се претендира в касационния протест/, а при наличието на различни заключения по едни и същи въпроси, предвид нормата на чл. 154 НПК, може да приеме само някое или някои от тях. Несъгласието с другите обаче поражда задължение за подробно мотивиране след съпоставка и обсъждане с останалия, събран по делото доказателствен материал. В конкретния случай това не е сторено. Наред с казаното, от една страна остава неясна преценката на съда относно експертните становища, отразени в отговор на поставените задачи, и дали приемането им е изцяло или отчасти. А от друга - дали и по какъв начин въз основа на тях се правят изводи, относими към предмета на доказване.

Казаното дотук води до извод за пълно отсъствие на самостоятелен критичен анализ на наличната по делото доказателствена съвкупност. Съгласно чл. 13, 14 и 107, ал. 5 от НПК, както и в изпълнение на правомощията си на втора инстанция по фактите и правото, въззивният съд е длъжен внимателно да изследва, провери и оцени всички доказателства и доказателствени средства съобразно действителното им съдържание и да посочи защо приема едни и не приема други.

На второ място, протестираното съдебно решение впечатлява с пълна липса на мотиви относно правната страна на инкриминираното деяние. С присъдата на РОС подсъдимият е признат за невиновен в извършване на престъпление по чл. 123, ал. 1 НК. В съответствие с обхвата на повдигнатото обвинение и задълженията си за цялостна проверка на първоинстанционния акт, контролният съд е трябвало да заяви суверенно становище по обективната и субективна страна на вмененото на подсъдимия престъпление и да изложи собствени правни изводи защо при приетата фактология по престъпната деятелност се установява нейна несъставомерност.

След подробно пресъздадените отговори на вещите лица по назначените и приети по делото пожаротехнически експертизи второинстанционният съд се е задоволил само да направи окончателен извод, че „с оглед изложеното присъдата на първоинстанционния съд като обоснована и законосъобразна следва да бъде потвърдена“. Възпроизвеждането на този краен извод не може да замести правните съображения на контролиращата втора инстанция, които трябва да се базират на фактите и доказателствата по делото.

Обобщено казано, тъй като в протестираното съдебно решение не присъства въззивен правен преглед, очертан от дължимите предели на проверка съгласно разпоредбата на чл. 314 от НПК, това от своя страна води до пореден извод за неприсъствие на дължими мотиви. Подобен подход на въззивния съд не позволява и да се проследи формирането на вътрешното убеждение по правнорелевантните факти в контекста на повдигнатото обвинение.

С оглед казаното, настоящата инстанция приема, че е изправена пред липса на мотиви от страна на въззивния съд по процесното производство. Личните аргументи на ВтАС по доказателствата и относимостта им към правото в светлината на повдигнатото обвинение са необходими не само защото законът е ясен в тази насока, а и защото отразяват уважението на

решаващия орган както към страните по делото и висшестоящия съдебен орган, така и към правосъдието като цяло. В проекция - присъствието на изложения порок предпоставя и невъзможност недоволната страна да разбере съдебната воля и да проследи пътя на нейното формиране, за да може адекватно да им се противопостави- съществено процесуално нарушение по чл. 348, ал. 3, т. 1 вр. ал. 1, т. 2 НПК.

Всичко изложено обосновава необходимостта от отмяна на атакувания съдебен акт и връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на ВтАС.

3. Според действащия процесуален регламент веществените доказателствени средства се изготвят от лицата, които извършват действията по разследване в досъдебната фаза, както и от съда. А доколкото е предвидено извършването на тази дейност от посочените органи „по възможност“, това съвсем не означава, че с нея е допустимо да е ангажиран и всеки друг гражданин.

Чл. 125 и 126, ал. 1 НПК

Решение № 206 от 15.01.2019 г. по нак. дело № 913/2018 г., III н. о., докладчик съдия Милена Панева

Касационното производство е образувано по жалби на защитниците на подсъдимия М. В. Т. срещу решение № 89 от 09.07.2018 г. на Бургаския апелативен съд, постановено по ВНОХД № 59/2018 г.

Жалбите са неоснователни.

Като опорочаващ доказателствената дейност на съдилищата е определено ползването на диска със запис от охранителната камера на бензиностанцията [име] на АМ „Тракия“ , като този диск е преценен в жалбата на адв. М. като негодно доказателствено средство, неизготвено по реда на чл. 126 НПК. Този диск действително не е веществен доказателствено средство, но не по причините, посочени от защитника, а поради това, че той не възпроизвежда интересуващите процеса факти по веществен път, което е основната характеристика на веществените доказателствени средства, а представлява веществен носител на информация с оглед на съдържащия се в него запис. Именно с оглед на това той е доброволно предаден от свид. Т. на органите на досъдебното производство и е приобщен към доказателствения материал. ВКС вече е имал повод да укаже в практиката си, че случайно създадените фото-, видео-, кинозаписи и пр., вкл. записите, създадени чрез предварително поставени на обществени места камери е допустимо да бъдат ползвани в доказателствения процес с оглед на способността им да допринесат при разкриването на истината, като при съмнение, автентичността им може да се проверява с всички процесуални способности, вкл. и по експертен път (в тази насока напр. Р-390-2009 по к.д. № 393/2009 г., ВКС, II н.о.) В случая, чрез назначената в досъдебното производство идентификационна експертиза по протокол № 258 от 31.10.2016 г. е установена липса на манипулации върху записаната върху диска информация. Тук е редно да се отбележи, че са несподелими съжденията на БАС относно смисъла на разпоредбите на чл. 125 и чл. 126 НПК и вплътеното в тези разсъждения разбиране, че веществени доказателствени средства е възможно да се изготвят и от случайни граждани. Според действащия процесуален регламент веществените доказателствени средства се изготвят от лицата, които извършват действията по разследване в досъдебната фаза, както и от съда (чл. 126, ал. 1 НПК). А доколкото е предвидено извършването на тази дейност от посочените органи „по възможност“, това съвсем не означава, че с нея е допустимо да е ангажиран и

всеки друг гражданин. Изготвянето на вещественни доказателствени средства е подчинено на строг регламент, уреден в процесуалния закон. Друго не може и да бъде предвид характера на доказателствените средства като „процесуално-технически способи за установяване (възпроизвеждане) в процеса на фактите, които могат да служат като доказателства“ (Ст. Павлов, Наказателен процес на НРБ, София, 1989 г., стр. 330). Изразът „по възможност“, използван в чл. 126, ал. 1 НПК следва да се разбира във връзка с указанието на чл. 126, ал. 2 НПК да се назначават специалисти-технически помощници, когато за изготвянето на веществените доказателствени средства са необходими специални знания и подготовка. Специалистът-технически помощник се назначава от ръководещия субект в съответния процесуален стадий (органът, извършващ разследването, съотв. от съда) и изпълнява възложената му задача под непосредствения надзор и ръководство на този орган, подлежи на отвод при наличие на основанията по чл. 148, ал. 1 НПК и носи съответната процесуална отговорност при неявяване или при отказ да изпълни възложената му задача без уважителни причини (чл. 126, ал. 3-5 НПК). Изключение в това отношение прави единствено хипотезата, когато се изготвят вещественни доказателствени средства при приложени специални разузнавателни средства, но това е изрично предвидено в закона изключение, съпътствано с въвеждане на специален регламент и е неотнормируемо към други случаи. Именно с оглед на всичко това в решение № 390 от 2009 по к.д. № 393/2009 г., ВКС, II н.о. е изрично указано, че е неправилно случайно създадените фотоснимки, диапозитиви, кинозаписи, видеозаписи и пр., които отразяват или съдържат информация за обстоятелства, включени в предмета на доказване, да се смесват със съответните вещественни доказателствени средства, визирани в чл. 125, ал. 1 НПК.

II. РЕШЕНИЯ НА ОБЩОТО СЪБРАНИЕ НА ГРАЖДАНСКАТА И ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИИ

4.Тълкувателно решение № 6/2017 от 15.01.2019 г. по тълк. дело № 6/2017 г., ОСГТК, докладчици съдия Гергана Никова и съдия Вероника Николова

Тълкувателно дело № 6/2017 г. по описа на Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на ВКС е образувано с разпореждане от 13.10.2017 г. на Председателя на Върховния касационен съд на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ за приемане на тълкувателно решение по процесуалноправния въпрос:

„Намират ли приложение ограниченията относно обхвата на дейността на въззивния съд, предвидени в чл. 269, изр. второ ГПК, в производството по обжалване на определения и разпореждания на първоинстанционния съд?“.

За да се произнесе, Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на ВКС съобрази следното:

Тълкувателното дело е образувано с оглед констатирана в искането по чл. 125 ЗСВ във връзка с чл. 124, ал. 1 ЗСВ противоречива практика на окръжните съдилища. Поставеният въпрос е разрешен противоречиво и в практиката на ВКС.

Според едното становище правната уредба на производството по разглеждане на частните жалби, съдържаща се в чл. 278 ГПК, е идентична с уредбата по отменения Граждански процесуален кодекс. При разглеждане на частните жалби въззивният съд действа като съд по същество - той решава сам поставения пред него въпрос, като е длъжен да се произнесе по всички факти, обуславящи издаването на обжалвания акт, по които е следвало да се

произнесе и първоинстанционният съд, без да е ограничен от посоченото в частната жалба, тъй като законът не предвижда основания за обжалване.

Според второто становище, поради субсидиарното приложение на правилата за въззивното производство към производството по обжалване на определения (чл. 278, ал. 4 ГПК), въззивната инстанция следва да разгледа само заявените с частната жалба оплаквания. Тя се произнася по валидността на обжалвания съдебен акт и допустимостта му в обжалваната част служебно, а по правилността - съгласно чл. 269, изр. второ ГПК, в рамките на наведените в жалбата оплаквания. При липса на посочени в частната жалба пороци на обжалваното определение, то следва да бъде потвърдено.

ОСГТК на ВКС счита за правилно първото становище.

Производството по обжалване на постановените в гражданския процес определения и разпореждания е уредено като самостоятелно, отделно от производствата по въззивно и касационно обжалване на съдебните решения. Този подход е обусловен от различията в подлежащите на проверка съдебни актове. С решението съдът се произнася по спорното материално право, а съгласно чл. 252 ГПК определения и разпореждания се постановяват, когато съдът се произнася по въпроси, с които не се решава спорът по същество, а се извършва преценка за приложението на процесуални норми, които по правило са императивни.

Логично следствие от това основно разграничение се явяват различните правомощия на въззивната инстанция в производството по обжалване на решенията и в производството по обжалване на определенията, визирани от чл. 274, ал. 1 ГПК.

С решението съдът установява действителното съдържание на материалното правоотношение между страните, което по правило те могат да определят, притежавайки разпоредителна власт по отношение на него, с възможност за упражняването на която разполагат включително в рамките на

процеса (например - като сключат съдебна спогодба). Поради това обхватът на проверката на решението на първоинстанционния съд относно спорното правоотношение е предоставен на преценката на страните, нормативен израз на което е разпоредбата на чл. 269, изр. второ ГПК. Изключение в тази насока, съгласно т. 1 от Тълкувателно решение № 1 от 09.12.2013 г. по тълк. дело № 1/2013 г. на ОСГТК, са само задълженията на съда да следи за точното приложение на императивните материалноправни норми и в хипотезата, когато осъществяването на въззивните функции при защитата на правата на някои частноправни субекти е дължимо и в защита на публичен интерес.

Съдържанието на процесуалното правоотношение е регламентирано от императивни правни норми, за приложението на които съдът следи служебно в изпълнение на задължението си по чл. 5 ГПК и чл. 7, ал. 1 ГПК. Страните не могат да влияят на съдържанието на процесуалните права и задължения. Поради това те нямат и възможност чрез съдържанието на подадените от тях жалби да ограничават осъществяваната от функционално компетентната инстанция проверка при разрешаване на процесуален спор. Нормативен израз на това разбиране са изискванията за редовност на частната жалба, установени с чл. 275, ал. 2 ГПК по метода на препращането към чл. 260, чл. 261 и чл. 262 ГПК. Законът предвижда частната жалба да съдържа указание в какво се състои порочността на обжалваното определение (като е използвано родовото понятие за порочен /незаконен/ съдебен акт). Същевременно, отсъствието на такова указание не е основание частната жалба да бъде оставена без движение и да бъде върната. Същата е редовна и по нея съдът дължи произнасяне при условията на чл. 278, ал. 2 ГПК, като сам решава въпроса по жалбата и може да събира доказателства, ако прецени това за необходимо. Тази разпоредба въвежда съществено отклонение от една от характеристиките на ограничения въззив, а именно това, че въззивният съд решава спора само въз основа на доказателствата, събрани от първата инстанция. Възможността делото да бъде попълвано с нови факти и

доказателства пред въззивната инстанция без ограничения е основен белег на пълното (същинско) въззивно обжалване, позволяващо да бъдат коригирани не само грешките, допуснати от първоинстанционния съд, но и тези, допуснати от страните. По този начин в уредбата на обжалването на определения и разпореждания законодателят е дал превес на принципа за установяване на обективната истина (чл. 10 ГПК) пред изискването за процесуална дисциплина и свързаното с него концентрационно начало. Последователното провеждане на този принцип изисква приложение и на останалите правомощия на съда при пълен въззив, а именно възможността да бъде проверена правилността на обжалвания акт и на невъведени в частната жалба оплаквания.

Налага се изводът, че разпоредбата на чл. 278, ал. 2 ГПК представлява особено правило по смисъла на чл. 278, ал. 4 ГПК, което изключва субсидиарното приложение на чл. 269, изр. второ ГПК в производството по частна жалба.

Изводът, че обжалването с частна жалба по естеството си е пълно въззивно, се основава и на историческия преглед на уредбата по действащия Граждански процесуален кодекс (в сила от 01.03.2008 г.) в сравнение с тази по отменения Граждански процесуален кодекс от 1952 г. Считано от 1952 г. насетне моделът на обжалването на решенията е претърпял изменения - от контролно-отменително (по отменения ГПК в периода от 1952 г. до изменението, обнародвано в ДВ, бр. 124 от 23.12.1997 г., в сила от 01.04.1998 г.) през пълно въззивно обжалване (по ГПК /отм./ след 01.04.1998 г.) до ограничено въззивно обжалване понастоящем. Независимо от това, по силата на чл. 217, ал. 2 ГПК (отм.) и чл. 218к ГПК (отм.), а сега - чл. 278, ал. 2 ГПК и чл. 274, ал. 2 ГПК, инстанцията, осъществяваща контрол за законосъобразността на актовете, подлежащи на обжалване с частна жалба, винаги е разполагала с правомощието самостоятелно да установява фактите, относими към приложимата процесуалноправна норма, да вземе собствено

становище по предмета на производството и да се произнесе по неговото същество, без да е обвързана от изложените в частната жалба оплаквания. В този смисъл и подадената бланкетна частна жалба не само е редовна, но чрез нея страната може ефективно да защити правото си, а ако в частната жалба са изложени конкретни оплаквания срещу обжалваното определение, те имат значение единствено да ориентират съда за становището на страната. И в двата случая съдът служебно проверява всички правно релевантни факти, сам преценява доказателствата, събрани от първата инстанция, тези представени с частната жалба и отговора, както и събраните от него, въз основа на което разрешава въпросите, включени в предмета на производството. По този начин съдът изпълнява своето задължение да осигури прилагането на процесуалния закон, която дейност не е обусловена от волята на страните, обективизирана посредством оплакванията за незаконосъобразност.

По изложените съображения общото събрание на гражданската и търговската колегии на Върховния касационен съд

Р Е Ш И:

Ограниченията относно обхвата на дейността на въззивния съд, предвидени в чл. 269, изр. второ ГПК, не се прилагат в производството по частна жалба.

5.Тълкувателно решение № 1/2018 от 16.01.2019 г. по тълк. дело № 1/2018 г., ОСГТК, докладчик съдия Кристияна Генковска

Тълкувателно дело № 1/2018г. по описа на ОСГТК на ВКС е образувано с разпореждане от 19.01.2018г. на Председателя на Върховния касационен съд за приемане на тълкувателно решение по следния въпрос: „Попадат ли в обхвата на длъжимата от съдията по вписванията проверка

материалноправните предпоставки по чл. 3, ал. 4 от Закона за арендата в земеделието / ДВ бр. 13/2017 г., в сила от 07.02.2017г./, при вписване на анекс към договор за аренда в земеделието или на нов договор за аренда в земеделието, сключени след изменението на нормата?“

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд, за да се произнесе съобрази следното:

Налице е противоречиво разрешаване от Върховния касационен съд на поставения въпрос със застъпени две противоположни становища.

В първата група определения, постановени по реда на чл. 274, ал.3 ГПК, се застъпва становище, че при вписване на договор за аренда или анекс към вече сключен договор, подписани след изменението на чл.3, ал.4 ЗАЗ /обн. ДВ бр.13/2017г., в сила от 07.02.2017г./, не се изисква представяне на доказателства, установяващи материалноправната легитимация на арендодателя като единствен собственик или притежаващ повече от 50 % от собствеността върху имотите - обект на арендата, нито доказателства за упълномощаването му от собствениците на повече от 50% от собствеността върху имотите. Извършването на такава проверка, след като това не е изрично предвидено в закона, е извън правомощията на съдията по вписванията.

Различно е становището, възприето във втората група определения, постановени по реда на чл.274, ал.3 ГПК, в които се поддържа, че съгласно точния разум на действащата след 07.02.2017г. разпоредба на чл.3, ал.4 от ЗАЗ съдията по вписванията е нормативен адресат на същата и има правомощие да извършва проверка на материалноправните предпоставки на анекси към договор за аренда, сключени след тази дата, както и на нови арендни договори, предвид обстоятелството, че тя не се предхожда от проверка, извършвана от друг орган, комуто това е било възложено със закон.

Двете посочени по-горе становища се основават на принципните постановки на т.6 от Тълкувателно решение №7/25.04.2013г. по тълкувателно дело № 7/2012г. на ОСГТК на ВКС, съгласно които съдията по вписванията няма право да проверява материалноправните предпоставки на представения за вписване акт, освен ако това изрично не е предвидено в закон. Различието в дадените разрешения е относно това дали законът изрично натоварва съдията по вписванията да извършва проверка на материалноправните предпоставки по чл. 3, ал. 4 от Закона за арендата в земеделието /редакция ДВ бр. 13/2017 г./ при представяне за вписване на съответния акт.

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд приема за правилно първото становище.

По силата на чл. 3, ал. 1 и чл. 18, ал. 1 от Закона за арендата в земеделието /редакция ДВ бр. 13/2017 г./ договорът за аренда и анексът за продължаването му се сключват в писмена форма с нотариална заверка на подписите и се вписват в службите по вписванията и в регистъра на съответната общинска служба по земеделие.

С оглед приетото в т. 6 от Тълкувателно решение № 7/25.04.2013г. по тълкувателно дело № 7/2012 г. на ОСГТК на ВКС проверката, която съдията по вписванията извършва съгласно чл. 32а, ал. 1 от Правилника за вписванията относно това, дали представеният за вписване акт отговаря на изискванията на закона, се ограничава до преценка, дали актът подлежи на вписване, съставен ли е съобразно изискванията за форма и има ли предвиденото в Правилника за вписванията съдържание. Не се проверяват материалноправните предпоставки на акта, освен в изрично определени от закона случаи. В съобразителната част на тълкувателното решение се посочва, че проверката, която съдията по вписванията извършва, е в рамките на едностранното и безспорно охранително производство по вписване, приключващо с охранителен акт, имащо за цел да осигури публичност и противопоставимост, а не да бъдат защитени правата на евентуално

засегнатите от вписания акт лица и решени правни спорове. Регламентирането на вписването като вид нотариално удостоверяване съгласно чл. 569, т. 5 ГПК не заличава спецификите му. Проверката на съдържанието на акта, която дължи съдията по вписванията, е в две насоки: идентификация на страните /чл. 6, ал. 1, б. „А“ ПВ/ и идентификация на имота / чл. 6, ал. 1, б. „В“ ПВ/. Само ако законът изрично натоварва съдията по вписванията да действа в качеството на нотариус, той може да извършва проверката, попадаща в правомощията на нотариуса, която включва изследване на правата на праводателя при разпоредителни сделки с вещни права върху недвижими имоти съгласно чл. 586, ал. 1 ГПК и проверка на съответствието на сделката с императивни законови правила и добрите нрави на основание чл. 574 ГПК. Съгласно т. 5 от Тълкувателно решение № 7/25.04.2013 г. по тълкувателно дело № 7/2012 г. на ОСГТК на ВКС изключение в посочения смисъл е предвидено в чл. 73, ал. 5 ТЗ, с която изрична разпоредба законодателят е възложил на съдията по вписванията да извършва проверка на правата на вносителя на непарична вноска в търговско дружество с предмет вещно право върху недвижим имот.

Изследването на правата на лицата, посочени като арендодатели в подлежащия на вписване договор за аренда или анекс за продължаването му, не е обхваната и от длъжимата от съдията по вписванията проверка относно идентификацията на страните. Според чл. 6, ал. 1, б. „А“ ПВ притежаването на определено субективно имуществено право не е сред изчерпателно изброените идентификационни белези на страните по акта, подлежащ на вписване.

С §6 на ПЗР на ЗИД на ЗСПЗЗ, обн. ДВ бр. 13/07.02.2017 г., в сила от същата дата, е изменен чл. 3, ал. 4 ЗАЗ, като е предвидено, че договор за аренда може да бъде сключен със съсобственик на земеделска земя, чиято собственост е повече от 50 на сто идеални части от съсобствен имот или със съсобственик, упълномощен от съсобственици, притежаващи общо с него

повече от 50 на сто идеални части от съсобствения имот. В дейвалата до изменението редакция на чл. 3, ал. 4 ЗАЗ е регламентирана възможност за сключване на договор за аренда само от някои от съсобствениците, т.е. и от съсобственик, притежаващ по-малко от половината от дяловете. Законодателната промяна е продиктувана от необходимост да се преустановят широко разпространени практики чрез сключване на дългосрочни арендни договори за целия земеделски имот от миноритарен съсобственик, при засягане интересите на мажоритарните съсобственици, малко на брой арендатори да ползват земеделски земи. С посоченото изменение и допълнение на ЗСПЗЗ са отчетени както съществуващите множество спорове между съсобствениците, така и между тях и арендаторите, между самите арендатори и противоречивото разрешаване на същите при отнасянето им до съда. С новата редакция на чл. 3, ал. 4 ЗАЗ се създава кореспондиращо на общата уредба по чл. 32, ал. 1 ЗС разрешение относно управлението и ползването на съсобствени земеделски земи чрез отдаване под аренда- общата вещ се използва и управлява съгласно решението на съсобствениците, притежаващи повече от половината от общата вещ. Следователно коментираното изменение има отношение единствено към материалноправните предпоставки за сключване на договор за аренда и анекс за изменението му по отношение на срока и не въвежда нарочно изискване съдията по вписванията да проверява правата на арендодателя.

Провеждането на законодателната инициатива за минимализиране на опасността от злоупотреби от страна на съсобственик с миноритарен дял е завършено с въвеждането на правило, аналогично с това по чл. 586, ал. 1 ГПК, при сключване на договор за аренда, в приетия след образуване на настоящото тълкувателно дело ЗИД на ЗСПЗЗ /ДВ бр. 42/2018 г., в сила от 22.05.2018г./. С § 11 от ПЗР на същия закон е изменен чл. 3, ал. 1 ЗАЗ като на нотариуса изрично е възложено извършването на проверка за спазване на

изискванията на чл. 3, ал. 4 ЗАЗ в хода на нотариалното производство по удостоверяване на подписите на страните по договора за аренда.

По изложените съображения, Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд

Р Е Ш И:

Материалноправните предпоставки по чл. 3, ал. 4 ЗАЗ /ДВ бр. 13/2017г., в сила от 07.02.2017 г./ не попадат в обхвата на длъжимата от съдията по вписванията проверка при вписване на анекс към договор за аренда в земеделието или на нов договор за аренда в земеделието.

III. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ

6. Правото на принудително изпълнение не принадлежи на всяко лице и не може да бъде упражнено срещу всяко лице. То е предоставено на лицето, което изпълнителния лист сочи като кредитор и съответно може да се упражни срещу лицето, което изпълнителния лист сочи като длъжник. В случая не са налице изключенията от това правило, визирани в чл. 429 ГПК. Нормата определя субективните предели на изпълнителния лист, които трябва да бъдат съобразени от съдебния изпълнител и при налагане на възбраната.

Чл. 73, ал. 4, вр. ал. 1 от Закона за частните съдебни изпълнители /ЗЧСИ/.

Решение № 122 от 17.12.2018г. по гр. дело № 2240/2018 г., III г. о., докладчик съдия Симеон Чаначев

Производството е по реда на чл. 73, ал. 4, вр. ал. 1 от Закона за частните съдебни изпълнители /ЗЧСИ/.

Образувано е по жалба на К. Д. П. срещу решение от 15.01.2018 г. по дисциплинарно дело /д. дело/ № 56/2017 г. на ДК на КЧСИ в частта, с която е наложено на основание чл. 68, ал.1, т. 2 ЗЧСИ на частния съдебен изпълнител ЧСИ К. П., рег. № 852, район на действие СГС дисциплинарно наказание глоба в размер на 1000 лв. за извършено нарушение на чл. 429, вр. чл. 500 ГПК, като при изрична молба от К. К. П. и Д. Д. И. в качеството им на трети за изпълнението лица – съсобственици на недвижим имот, заедно с длъжника по изпълнително дело [номер], за заличаване на възбрана върху притежаваните от тях идеални части, съдебният изпълнител не е извършил исканото от тях действие.

Жалбоподателят твърди, че решението на ДК, с което е наложено на основание чл. 68, ал.1, т. 2 ЗЧСИ на частния съдебен изпълнител К. П., рег. № [номер], район на действие СГС дисциплинарно наказание глоба в размер на 1000 лв. за извършено нарушение на чл. 429, вр. чл. 500 ГПК е неправилно. Същият поддържа, че отказът му по молбата на съсобствениците – недлъжници, да заличи наложената от него възбрана върху съсобствен имот за дълг на съсобственик – длъжник не нарушава чл. 429, вр. чл. 500 ГПК. Становището си жалбоподателят подкрепя с доводи за действие на възбраната по отношение на субекта – собственик на имота, а не спрямо обекта – самият имот, както и с начина на извършване на вписването – чрез подреждане на актовете, подлежащи на вписване, а не данните в помощните информационни масиви. Страната счита още, че в постановлението за възбрана ЧСИ е посочил длъжника – съсобственик и е конкретизирал имота.

Ответниците – СКЧСИ и МП оспорват жалбата.

МП поддържа становище, че участието му в съдебното производство е процесуално недопустимо, тъй като не е иницирал дисциплинарното производство, по което е постановено обжалваното решение, съответно не е обжалвал решението на ДК.

Възражението на МП е основателно. Неговото участие е обусловено от предоставените с разпоредбите на чл. 70, ал. 1 и ал. 3 ЗЧСИ правомощия да иницира дисциплинарно производство и да обжалва решението на ДК, включително в хипотезата на дисциплинарно производство, образувано по решение на Съвета на камарата. Затова в производството по чл. 73, ал. 4 ЗЧСИ не е налице основание за участие на МП, което налага прекратяване на производството по отношение на същия орган.

Жалбата е процесуално допустима, като подадена в срока по чл. 73, ал. 2 ЗЧСИ от страна, легитимирана да обжалва посочения акт, който подлежи на съдебен контрол пред ВКС при наличие на правен интерес, възникнал в случая от неблагоприятния за жалбоподателя правен резултат.

По същество жалбата против решението в атакуваната част, с която е наложено посоченото наказание е неоснователна, поради следните съображения:

Възражението за настъпила давност, поддържано от частен съдебен изпълнител К.П., ДС е отхвърлил, като е съобразил, че както кратката 6-месечна давност, така и дългата 3-годишна давност се прекъсват в момента на сезиране на ДК, който в настоящия случай е датата на постъпване на искането по чл. 70 ЗЧСИ – 24.10.2017 г. В решението е констатирано, че СКЧСИ е узнал за нарушението на 28.04.2017 г., когато е установено извършване на нарушението. Изводът е правилен, началният момент по чл. 69, ал. 2 ЗЧСИ е узнаване на нарушението, а това е станало на датата, на която същото е установено – 28.04.2017 г., спрямо която 6 месечният срок по

чл. 69, ал. 1 ЗЧСИ не е изтекъл предвид датата на сезиране на ДК – 24.10.2017 г. В цитираното решение ДК е приела, че извършването на нарушението е на 19.12.2016 г. и това е обективизирано в съобщение изх. № [номер]. Изводът е правилен, тъй като на тази дата в посочения документ е отразен отказа да бъде вдигната възбраната. Изложените фактически и правни изводи на ДК не се оспорват от жалбоподателя в жалбата, предявена пред ВКС, същите съответстват на данните по делото и нормите на чл. 69 ЗЧСИ са правилно приложени.

Жалбоподателят оспорва изводите на ДК за извършване на нарушение с отказа да се вдигне възбраната върху процесния имот. Неговите доводи са незаконосъобразни. ДС е мотивирал постановения правен резултат със съображения за допуснати нарушения по чл. 429 и чл. 500 ГПК. По-конкретно е обосновано разбирането, че при налагане на възбрана, като действие по обезпечаване на изпълнението, при което има изрично искане за вдигането ѝ, с приложени доказателства за право на собственост върху идеални части от недвижим имот, принадлежащо на трети лица, които не са длъжници по изпълнителното производство, за съдебният изпълнител възниква задължението да съобрази тези обстоятелства и вдигне възбрана по отношение на съответната част от имота. В решението си ДК е аргументирала още и виждането, че възбраната има за цел да обезпечи принудително изпълнение върху имуществото на длъжника и не може да се налага върху идеални части от недвижим имот, собственост на трето лице, което не е длъжник. Изложено е също така, че възбраната се вписва по партида на имота.

Аргументираното по този начин разбиране по приложението на закона е правилно. Правото на принудително изпълнение не принадлежи на всяко лице и не може да бъде упражнено срещу всяко лице. То е предоставено на лицето, което изпълнителният лист сочи като кредитор и съответно може да се упражни срещу лицето, което изпълнителният лист сочи като длъжник. В

случая не са налице изключенията от това правило, визирани в чл. 429 ГПК. Нормата определя субективните предели на изпълнителния лист, които трябва да бъдат съобразени от съдебния изпълнител и при налагане на възбраната. Съдебният изпълнител предприема изпълнение върху недвижим имот, започващо с опис, след като се увери, че той е бил собственост на длъжника към деня на налагане на възбраната, който съвпада с вписването ѝ. Както при предприемане на това процесуално действие, така и при извършване на обезпечителни действия – в случая налагане на възбрана, съдебният изпълнител не може да не съобрази обстоятелствата, че право на собственост върху идеални части от недвижим имот принадлежи на трети лица, които не са длъжници по изпълнителното производство и които са го сезирали за тези обстоятелства писмено. В противен случай, т.е. налагане на възбрана върху целия имот се нарушава изискването на чл. 429 ГПК, определящо субективните предели на изпълнителния лист, респективно лицата, спрямо които се предприемат процесуални действия от съдебния изпълнител в образуваното изпълнително производство. Предвид изложеното ВКС в настоящия си състав приема, че нарушението е доказано, изводите на ДК са обосновани и законосъобразни, поради което са налице законовите изисквания за ангажиране дисциплинарната отговорност на жалбоподателя. Доводите в жалбата, засягащи начина, по който следва да бъде налагана възбраната върху имот, съсобственост на длъжника и други лица, които не са длъжници в изпълнителното дело, отразяват виждане на жалбоподателя, с което не се опровергават фактическите и правни изводи на ДК. Становището на жалбоподателя не може да бъде споделено, предвид изложените по-горе съображения. Обосновани са изводите на ДК относно съответствието на нарушението на вида на дисциплинарното наказание – глоба и неговия размер – 1000 лв. Приетите за релевантни обстоятелства – естеството на нарушението, смекчаващите вината обстоятелства, свързани с дисциплинарното минало на жалбоподателя са правилно установени и не се оспорват в жалбата. Поради това следва да се приеме, че и в тази част

решението на ДК е законосъобразно. Не е допуснато нарушение на закона от състава на ДК. Затова решението в обжалваната част следва да бъде оставено в сила.

7.Забраната за пререшаемост /чл. 299 ГПК/ е приложима за всяко отделно правоотношение, обхванато от предмета на делото. Когато между едни и същи страни са възникнали няколко спора, основани на едни и същи правопораждащи факти, и по някои от споровете има вече влязло в сила решение, следва да се приеме, че относно общите правопораждащи факти съдът се е произнесъл окончателно. В отношенията между страните е формирана сила на пресъдено нещо по тези въпроси, която следва да бъде зачетена при всеки последващ спор. Забраната по чл. 299, ал. 1 ГПК означава преклудирание на всеки факт и основаните на него права, осъществен преди постановяване на решението, независимо дали те са били известни на страната, в полза на която пораждат изгодни правни последици. В последващ процес по предявен иск на различно основание или за различно искане, но произтичащ от материално право, чието съществуване е установено с влязло в сила съдебно решение, от съдебната проверка са изключени фактите, обхванати от преклудиращото действие на силата на пресъдено нещо.

Чл. 290 ГПК

Чл. 299 ГПК

Решение № 178/2018 от 02.01.2019 г. по гр. дело №4579/2017 г., III г. о., докладчик съдия Светла Димитрова, председател на Гражданска колегия

Производството е по реда на чл. 290 и сл. ГПК.

Образувано е по касационна жалба с вх. № [номер]. от [фирма] АД, гр. К., представлявано от изпълнителния директор Л. Д. И., чрез процесуалния си представител адв. М. К. от АК – С. З., против въззивно решение № 245 от 14.07.2017 г., постановено по в.гр.д. № 1197/2017 г. по описа на Старозагорския окръжен съд, с което като е потвърдено решение № 78 от 21.02.2017 г., постановено по гр.д. № 643/2016 г. на Казанлъшкия районен съд, касаторът [фирма] АД, гр. К. е осъден да заплати на Т. С. П. от гр. К., сумата от 95 350 лв., представляваща обезщетение за неимуществени вреди, причинени от смъртта на сина ѝ С. Ю. П., настъпили в резултат на възникнала на 15.08.2014 г. на територията на [фирма] АД трудова злополука; законната лихва върху сумата 120 000 лв., считано от 15.08.2014 г. до 04.03.2015 г.; законната лихва върху сумата 119 500 лв., считано от 05.03.2015 г. до 11.06.2015 г.; законната лихва върху сумата 95 350 лв., считано от 12.06.2015 г. до изплащането ѝ, както и разноски. Жалбоподателят моли да се отмени обжалваното решение по подробно изложени в касационната жалба съображения. Релевира касационните основания по чл. 281, т. 3 ГПК. В съдебно заседание касаторът не се явява и не изпраща представител.

Ответницата по жалбата Т. С. П. от гр. К., чрез процесуалния си представител адв. А. Г. от АК – С., е изразила становище за нейната неоснователност в писмен отговор по чл. 287, ал. 1 ГПК. В съдебно заседание адв. Г. оспорва касационната жалба и моли същата като неоснователна да бъде оставена без уважение, а въззивното решение като правилно да бъде

оставено в сила. Претендира присъждането на разноски за касационното производство.

Върховният касационен съд, Гражданска колегия, Трето отделение, като взе предвид изложените основания за допускане на касационно обжалване и като провери данните по делото, констатира следното:

Касационната жалба е постъпила в срока по чл. 283 ГПК и е процесуално допустима – подадена е от легитимирано лице, срещу подлежащ на обжалване съдебен акт.

С определение № 324 от 09.05.2018 г. по делото е допуснато касационно обжалване на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК на въззивното решение по материалноправния въпрос, който е от значение за изхода на спора, свързан с приложението на чл. 201, ал. 2 КТ, когато пострадалият с поведението си е допринесъл за трудовата злополука и по-конкретно относно признаците на грубата небрежност като основание за намаляване на обезщетението при трудова злополука и критериите за това.

По поставения материалноправен въпрос, който е обусловил изхода на делото и по който е допуснато касационното обжалване на въззивното решение, настоящият състав на Трето гражданско отделение на ВКС, намира следното:

Съобразно установената съдебна практика, в т.ч. и тази, посочена от касатора, при трудовата злополука обезщетението може да се намали, ако пострадалият е допринесъл за увреждането си като е допуснал груба небрежност. Небрежността в гражданското право е неполагане на дължимата грижа според един абстрактен модел – поведението на определена категория лица /добрият стопанин/ с оглед естеството на дейността и условията за извършването ѝ. Грубата небрежност не се отличава по форма /според субективното отношение към увреждането/, а по степен, тъй като грубата небрежност също е неполагане на грижа, но според различен абстрактен

модел – грижата, която би положил и най-небрежният човек, зает със съответната дейност при подобни условия. При трудовата злополука има съпричиняване, когато работникът извършва работата без необходимото старание и внимание и в нарушение технологичните правила и на правилата за безопасност. Това съпричиняване обаче не може да доведе до намаляване на дължимото обезщетение от работодателя. Намаляване на отговорността на работодателя може да има само при съпричиняване при допусната груба небрежност – липса на елементарно старание и внимание и пренебрегване на основни технологични правила и правила за безопасност. Съпричиняването при допусната груба небрежност има своите степени, които в съответствие с обективното съотношение на допринасянето за трудовата злополука с оглед на всички конкретни факти и обстоятелства са критериите за намаляване на обезщетението. Критериите за намаляване на обезщетението, когато поведението на пострадалия е подведено под състава на чл. 201, ал. 2 КТ са разяснени в решение № 149/2011г. по гр.д.№ 1248/2010г. на ВКС, III г.о., решение № 348/2011г. по гр.д № 387/2010г. на ВКС, IV г.о., решение № 291/2012г. по гр.д № 951/2011г. на ВКС, IV г.о. и др. По възражение на работодателя, при конкретния механизъм на трудовата злополука като стечение на обективни и субективни фактори, обстоятелствата задължително да се преценяват от гледна точка на признаците на грубата небрежност и едва ако се приеме, че се касае за подобно квалифицирано поведение, се съобразява какъв е приносът на проявена „груба небрежност” за вредоносния резултат като степен, за да се намали съответно обезщетението. При тази небрежност, изразила се в липса на елементарно старание и внимание и пренебрегване на основни технологични правила и правила за безопасност от пострадалия, съпричиняването се степенува в съответствие с обективното съотношение на допринасянето за трудовата злополука с оглед на всички конкретни факти и обстоятелства. В този смисъл са решение № 348 от 11.10.2011 г. по гр. д. №387/2010 г., ВКС, IV г.о. решение № 291/2012г по гр.д №951/2011г. на ВКС, IV г.о. и решение № 159 от 15.01.2018 по гр.д №

251/2018 г. на ВКС, III г.о, която установена практика се споделя и от настоящия състав на ВКС, III г.о. Колкото повече едно лице е допринесло за настъпване на вредата, толкова по-голямо трябва да е неговото участие в нейното обезщетяване.

Превенцията на риска от трудова злополука при работа с машини е отговорност и двете страни по трудовото правоотношение, но ролята на работодателя е водеща. Надлежното обезопасяване на работните места и условията на труд е негово задължение и включва система от мерки, само част от които се свеждат до правила за безопасност, пряко вменени на изложените на риска негови работници и служители, след инструктаж. Делът на останалите мерки, които работодателят е трябвало да предприеме за осигуряване на безопасни условия на труд, не изключва прилагането на чл. 201, ал.2 КТ, ако работникът грубо е нарушил правилата за безопасност, отнасящи се пряко до работата му, но наред с другите обстоятелства, това негово поведение е от значение за степента, в която се намалява обезщетението при трудова злополука. Работодаателят е длъжен да внедри системи за безопасност, както и да следи за изправното им функциониране. Неосигуряване на ефективен контрол върху техническата изправност, профилактика и ремонт на производствените мощности и работното оборудване, довело до използването им при неизправно състояние на заложените от производителя системи за безопасност, има водещо значение за предотвратяване на трудовите злополуки.

Върховният касационен съд, състав на Трето гражданско отделение, като взе предвид данните по делото, доводите на страните и като провери правилността на обжалваното решение на основание чл. 290, ал. 2 ГПК, намира следното:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел, че С. П. - син на ищцата, е работил при ответника по срочен трудов договор, считано от 06.02.2014 г., като „електрончик“ (съгласно длъжностната си

характеристика е имал задължение да спазва всички изисквания по безопасни и здравословни условия на труд, да се грижи за собствената си безопасност и за безопасността на лицата, които могат да пострадат от неговите действия или бездействия, да работи само с изправни машини, съоръжения, уредби, апарати, инструменти, да изпълнява работа, за която има необходимата квалификация и по отношение на която е инструктиран по безопасност на труда и му е вменено задължение и за отговорността за качествено функциониране на електронната част на машините и съоръженията които поддържа). Вследствие настъпила на 15.08.2014 г. трудова злополука е причинена неговата смърт, като съгласно Разпореждане № 108/27.08.2014 г. на НОИ-ТП Ст. 3. съдът е приел, че деклариранията от осигурителя [фирма] АД злополука вх. № [номер], станала на 15.08.2014 г., е трудова, станала през време и във връзка с извършваната работа-при ремонт на металообработваща машина Mazak Variaxcis 500-5XII, когато С. П. предприема действия по профилактика и ремонт, влиза в работната зона на обработващия машинен център, зад вратата на работното пространство и пред вратата на магазина за инструменти, с лице към масата на машината, наведен наляво в пространството на магазина за инструменти. Вследствие на удар на някои от работните органи на машината Mazak Variaxcis 500-5XII С. П. получава несъвместими с живота груби анатомични увреждания с летален край. Съдът е приел, видно от заключението на съдебно-техническата експертиза, че при регистриране на авария в ЦПУ на машината за неизправност на датчика на капака за автоматично сменяне на инструменти /код 258/ електрончикът С. П. е следвало да предприеме спиране на машината чрез натискане на бутон за преминаване на „Ръчен режим“, намиращ се на пулта за управление на машината и след това натискане на бутон "СТОП", също намиращ се на пулта за управление на машината. Приел е също така, че след извършена проверка от Дирекция „Инспекция по труда“- гр. Ст. 3. е констатирано, че работодателят е нарушил чл. 173, ал. 1 от Наредба № 7/1999 г. за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на работното

оборудване и му е наложена имуществена санкция. Прието е, че настъпването на трудовата злополука е пряк резултат от неизпълнение на задължението на С. П. да спре работата на работните органи на машината по време на извършване на ремонтна дейност на същата и въпреки че му е било известно, че машината, на която е станала злополуката, е била в процес на работа, не се е погрижил за собствената си безопасност по време на отстраняване на аварията на машината, възлагайки например на друго лице да изключи електрозахранването на машината или да наблюдава изключеното от него електрозахранване да не бъде включено повторно по време на ремонта, като е пристъпил към отстраняване на авария на машината, влизайки в работното помещение, докато машината е била в автоматичен режим на работа, действия абсолютно недопустими, както от житейска гледна точка, така и от гледна точка на изискванията на работодателя, на производителя и на закона, в качеството му на „електрончик“. В тази връзка въззивният съд е приел, че действията му съставляват неизпълнение на поетите с длъжностната характеристика задължения да спазва всички изисквания по безопасни и здравословни условия на труд и да се грижи за собствената си безопасност и съставляват нарушение на правно регламентираните изисквания да извършва ремонтите на работното оборудване в съответствие с изискванията на съпроводителната, технологичната и ремонтната документация при спазване на инструкциите на производителя, както и нарушение на изискванията на производителя да изключи захранването от главния ключ и го застопори в позиция „изключено“, когато влиза в машината за поддръжка, да вземе мерки за безопасност като например изключване на главния ключ или натискане на бутона „авариен стоп“, които прекратяват работата с машината при нейния ремонт, да постави главния превключвател в позиция „изключено“ и го застопори в тази позиция, винаги да изключва главния прекъсвач и да го застопорява преди да извърши дейност по поддръжка. Прието е, че пострадалият е знаел и е бил длъжен, но не е извършил нито едно от тези

действия, които биха преустановили работата на работните органи на машината и не биха допуснали тяхната работа да се възобнови веднага след отстраняване на аварията - изключване на ел. захранването на машината от главния ключ, спиране работния процес на машината от бутона „авариен стоп“, натискане на бутона за преминаване на машината от автоматичен на ръчен режим на работа. Не се е съобразил и не е изпълнил нито едно от указанията, намиращи се на табелка директно върху машината, а именно да се пази от машината, когато тя е в автоматичен режим, да включи на ръчен режим, преди да стъпи, респ. да влезе в машината, да изключи захранването на електрическия панел преди обслужване на машината. Така е нарушил чл. 33 от Наредба № 33 от 23 март 2004 г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труда при механично /студено/ обработване на метали, чл. 8, чл. 33, чл. 34 от ЗЗБУТ.

Съдът е приел, че са налице предпоставките за имуществена отговорност на ответника по чл. 200, ал. 1 КТ, в качеството му на работодател, поради настъпили за ищцата вреди от трудова злополука – смъртта на сина ѝ. Приел е, че размерът на обезщетението следва да бъде определен по справедливост, съобразно чл. 52 ЗЗД и съобразен с получените от ищцата парични суми по две застрахователни правоотношения. При определяне размера на обезщетението за неимуществени вреди от непозволено увреждане в резултат на трудовата злополука при смърт на пострадалия работник, вземайки предвид обстоятелствата, свързани с възрастта на ищцата, възрастта на починалия, внезапността на смъртта, характера на взаимоотношенията и на емоционалната връзка между ищцата и починалия, страданията, които смъртта е причинила и продължава да причинява на ищцата, страданието, което ищцата ще търпи от загубата на сина си, е определил, че този размер възлиза на сумата от 120 000 лв. Въззивният съд е приел, че отговорността на ответника-работодател не следва да се намалява на осн. чл. 201, ал. 2 КТ, като е приел, че пострадалият не е допуснал груба небрежност, която груба небрежност да е причина за

настъпването на трудовата злополука, респ. - за настъпването на вредите. В тази връзка е приел, че влизането в работното пространство на машината за отстраняване на авария, когато машината е в състояние на автоматичен режим на работа, представлява непредпазливост, несъзнавана небрежност от страна на С. П., който не е съзнавал, респ. не е могъл да предвиди, че машината ще възстанови работния си процес непосредствено след отстраняване на аварията, поради липсата на практически опит и създадени в процеса на работата умения (за да е налице груба небрежност, следва доказателствата да установяват, че той умишлено е влязъл в работното помещение на машината по време на временно преустановен от аварията автоматичен режим на работа на същата, знаейки, че така ще си причини увреждане, самонадеяно разчитайки, че ще го избегне). Съдът е приел, че той е допуснал несъзнавана, обикновена непредпазливост, изразяваща се в нарушение на основни, известни му правила за безопасност. Липсата на практически опит на пострадалия са му попречили да предвиди настъпването на неблагоприятните последици от нарушаването на правилата за безопасност на труда в конкретния случай, още повече, че видът на защитните механизми, с които машината е снабдена е такъв, че при изправна машина да не се допусне нараняване на физическо лице.

При така дадения отговор на поставения правен въпрос изводът на въззивния съд, че имуществената отговорност на ответника-работодател не следва да се намалява на основание чл. 201, ал. 2 КТ, тъй като в конкретния случай пострадалият не е допуснал груба небрежност, която да е причина за настъпване на трудовата злополука, респ. за настъпването на вредите, е неправилен.

В случая по делото е безспорно установено, че злополуката е настъпила в производствения цех на ответното дружество, пострадалият, дипломиран инженер, е бил дежурен и е изпълнявал трудовата си функция да отстранява аварии в електронното оборудване и контролната апаратура на

производствените мощности. Макар да е бил сам и с малко опит - останалите специалисти и прекият му ръководител са били в платен годишен отпуск, пострадалият С. П. е специално квалифициран за възложената му работа и е допуснат да я изпълнява. Съгласно резултатите от разследването на злополуката и приетото по делото заключение на в. л. инж. А., за поредността на действията му в случая е налице регламент по Наредба № 7 /1999г. за ЗБУТ, за който пострадалият е бил инструктиран. Налице е и ръководство за поддръжка на процесната машина на български език, с което е бил запознат. Механизмът на трудовата злополука е изяснен от приетото и неоспорено заключение на техническата експертиза. Пострадалият, изпълнявайки възложената му работа като „електрончик”, е следвало да отстрани повреда в машина за обработване на метали Mazak Variaxcis 500X II. При изпълнението на тази операция, която е обезпечена с отнасящи се до него мерки за безопасност, работникът съзнателно е пренебрегнал и нарушил предписаната в Наредба № 7/23.09.1999г. поредност на действия: да спре машината, в случая като използва бутона за преминаване на ръчен режим, или като натисне бутона „стоп“ на пулта за управление; да изключи електрозахранването и да заключи главния прекъсвач (чл. 202 във вр чл. 191 и сл. от Наредба №7/1999г.). Тези три действия са били предписани и в ръководството за поддръжка на машината и ако пострадалият бе предприел поне едно от тях, злополуката не би настъпила. Пострадалият е съзнавал, че за да оперира безопасно при ремонтни работи, следва първо да спре работното оборудване. В случая на място е имало бутони за преминаване на ръчен режим на работа, бутон „стоп” на пулта за управление и прекъсвач с обозначени позиции за изключено електрозахранване. Пострадалият не е задействал нито един от трите ключа. По правило е следвало след преминаване на ръчен режим на машината, електрончикът да зададе „отключване” на вратата към работната зона, след това да изключи захранването на главния прекъсвач. Команда от реда действия, свързана с блокировката на вратата на работната зона, не е задавана и в случая не би

имало полза от това, тъй като датчикът на вратата е била „шунтиран”, за да може тя да е постоянно отворена, докато машината работи. Така част от защитата система на машината е била в неизправност, но без да се засягат другите системи. Конкретната повреда, отстранявана от пострадалия към момента на злополуката, е била друга, а сигнализацията на вратата е била нагодена така, че електрониката да не задейства блокиране. В това състояние на вратата на работната зона, видимо и за електрончика П., е било приведено от други длъжности, в грубо нарушение на правилата за безопасност, но грубо нарушение на тези правила е допуснал и пострадалият, който преди да премине през вратата с компроментирана защитна блокировка и сигнализация, във всички случаи е следвало да изключи главния прекъсвач, или поне да отмени зададения преди това автоматичен режим, като зададе ръчен. Пострадалият не само е нарушил конкретни инструкции и правила за безопасност, като не е предприел нито едно от вменените му действия. Не е проявил елементарната житейска съобразителност да отчете местоположението си, предвид резултата от своите действия. Пренебрегнал е елементарната предпазливост да не рискува живота си, след като без да прекъсне ел. захранването или поне автоматизирания режим на работния цикъл, при очевидно разблокирана врата, е влязъл в работния сектор, при положение, че отстранява авария именно там, където не би могъл да се отмести, след като я отстрани и машината се задвижи. Поведението му представлява груба небрежност и е налице основание за намаляване на обезщетението. От друга страна се установява, че защитните системи за блокиране режима на задвижване на машината, предвидени така, че при необходимо опериране в зоната на извършвания от пострадалия ремонт, т.е при отворена врата за достъп до зоната, машината да не се задвижи, са били неизправни. Това състояние на неизправност в случая е предизвикано от други работници на ответника, с цел да улеснява работата им при настройка на работните процеси, но е поддържано в нарушение на правилата за безопасност не само при процесната, а и при други машини в предприятието.

Машината е оборудвана от производителя със система за заключване, за да не се допуска риска от злополука като настоящата. Функцията на блокировката на вратата е да не се допусне влизане в работната зона на барабана с инструменти в режим на работа. Според заключението на вещото лице, при това състояние на експлоатация на машината са нарушени изискванията на Наредба №3/23.03.2004г. за осигуряване на ЗБУТ при механично обработване на метали и на Наредба № 7/1999г. за минималните изисквания ЗБУТ. Ако блокировката на вратата бе изправна, пострадалият не би могъл да влезе в зоната, в която е пострадал, без да изключи машината от захранването, т.е злополуката не би настъпила. За елиминирането на електромагнитния сигнал „отворена врата”, вилката е била преднамерено счупена и зацепена в датчика, за да имитира „затворена врата”. Това неизправно състояние на системите за безопасност е предизвикано от лица, за които работодателят отговаря, то е и поддържано, поради липса на контрол от лица, за които работодателят също отговаря. Това състояние е основната причина за злополуката, същото обаче е било явно и видимо за пострадалия, но пренебрегнато от него и не може съставомерно да се изключи приносът на неговата груба небрежност, както поддържа защитата на ищцата. Липсата на опит не изключва проявата на груба небрежност, както и не сменя от работника задължението да спазва правилата за безопасност, но следва да се отчита от работодателя в организационен план и е от значение за обстоятелствата, при които небрежността е проявена. Пострадалият е бил допуснат до самостоятелна работа с протокол от 09.04.2014г. за признаване на трета квалификационна група едва два месеца след назначението си, а през лятото е оставен да дежури сам като единствен електрончик при ответника, без да е имал достатъчно практически опит. За настъпване на вредоносния резултат на 15.08.2014г. при тези обстоятелства в по-голяма степен е допринесло пренебрегването на контрола за безопасни условия на труд от страна на работодателя, свързан с изправността на производствените мощности и допускането те да работят с компроментирана

система за защита. Общо нормативно предписание е работното оборудване да се обслужва и поддържа така, че да се осигурят безопасността и здравето на работниците. Това правило в ответното предприятие е било нарушено от лица, за които работодателят отговаря.

Предвид гореизложеното, настоящият състав на ВКС, III г.о намира, че изводът на въззивният съд, че в случая от страна на пострадалия не е проявена груба небрежност при работа с машината, е неправилен. С оглед на изложеното по-горе, настоящата инстанция намира, че на основание чл. чл. 201, ал. 2 КТ дължимото от работодателя обезщетение за причинените от злополуката неимуществени вреди следва да бъде намалено с 25 %, с който процент в случая е съпричиняването на вредоносния резултат от страна на пострадалия. За пълнота в случая следва да се отбележи, че с влязло в сила решение № 21 от 12.03.2018 г. по гр.д. № 1459/2017 г. по описа на ВКС, III г.о., постановено по реда на чл. 290 ГПК, отнасящо се до същия деликт, по предявен иск на Ю. С. П. /баща на пострадалия С. Ю. П./, с правно основание чл. 200, ал. 1 КТ срещу касатора [фирма] АД гр. К., е прието, че трудовата злополука е съпричинена от пострадалия С. П. - наследодател на ищеца, като на основание чл. 201, ал. 2 КТ процентът на съпричиняване е определен на 25%, който факт в случая с оглед разпоредбите на чл. 297 и чл. 299 ГПК, се ползва със сила на пресъдено нещо. Това е така, тъй като съгласно установената съдебна практика по приложението на чл. 297 и чл. 299 ГПК, със сила на пресъдено нещо се ползват съдебно установените общи правопораждащи факти, доколкото индивидуализират спорното право чрез основанието и петитума на иска. Според чл. 297 ГПК влязлото в сила решение е задължително не само за страните и техните правоприемници, но и за всички съдилища, учреждения и общини в Република България, при което всеки от посочените органи при упражняване на служебната си дейност е длъжен да зачете постановеното с влязлото в сила съдебно решение, без да има право да пререшава въпросите, разрешени със сила на пресъдено нещо, когато същите следва да бъдат съобразени при последващ правен спор между

страните. Забраната за пререшаемост /чл. 299 ГПК/ е приложима за всяко отделно правоотношение, обхванато от предмета на делото. Когато между едни и същи страни са възникнали няколко спора, основани на едни и същи правопораждащи факти, и по някои от споровете има вече влязло в сила решение, следва да се приеме, че относно общите правопораждащи факти съдът се е произнесъл окончателно. В отношенията между страните е формирана сила на пресъдено нещо по тези въпроси, която следва да бъде зачетена при всеки последващ спор. Забраната по чл.299, ал.1 ГПК означава преклудирание на всеки факт и основаните на него права, осъществен преди постановяване на решението, независимо дали те са били известни на страната, в полза на която поражда изгодни правни последици. В последващ процес по предявен иск на различно основание или за различно искане, но произтичащ от материално право, чието съществуване е установено с влязло в сила съдебно решение, от съдебната проверка са изключени фактите, обхванати от преклудиращото действие на силата на пресъдено нещо.

Правилен е изводът на въззивния съд, че са налице предпоставките за имуществена отговорност на ответника по чл. 200, ал. 1 КТ, в качеството му на работодател, поради настъпили за ищцата вреди от трудова злополука – смъртта на сина ѝ. Правилно е приел, че размерът на обезщетението следва да бъде определен по справедливост, съобразно чл. 52 ЗЗД и съобразен с получените от ищцата парични суми по две застрахователни правоотношения. При определяне размера на обезщетението за неимуществени вреди от непозволено увреждане в резултат на трудовата злополука при смърт на пострадалия работник, вземайки предвид обстоятелствата, свързани с възрастта на ищцата, възрастта на починалия, внезапността на смъртта, характера на взаимоотношенията и на емоционалната връзка между ищцата и починалия /майка и син/, страданията, които смъртта е причинила и продължава да причинява на ищцата, страданието което ищцата ще търпи от загубата на сина си, е определил, че този размер възлиза на сумата от 120 000 лв. Дължимото обезщетение по чл.

200, ал. 3 КТ, след отчитане на съпричиняването от 30 000 лв. за неимуществени вреди, следва да бъде намалено на основание чл. 200, ал. 4 КТ с получените застрахователни обезщетения по договор за застраховка „трудова злополука“ в общ размер на 24 650 лв., поради което работодателят остава да дължи за обезщетяване на причинените неимуществени вреди на ищцата сумата от 65 350 лв., ведно със законните последици.

Тези основания за материална незаконосъобразност и необоснованост налагат касиране на въззивното решение в посочената част и произнасяне по съществуващото на спора. Според изложеното по-горе, въззивното решение трябва да бъде отменено в частта, с която касаторът е осъден да заплати на Т. С. П. обезщетение за неимуществени вреди, причинени от смъртта на сина ѝ С. Ю. П., настъпила в резултат на възникнала на 15.08.2014 г. трудова злополука, за разликата над 65 350 лв. до 95 350 лв. и искът по чл. 200, ал. 1 КТ за сумата от 30 000 лв., обезщетение за неимуществени вреди, следва да бъде отхвърлен, в частта на присъдената законна лихва върху главницата, както и в частта, с която е присъдена на Казанлъшкия районен съд държавна такса в размер на 1 200 лв./разликата между присъдените 3 814 лв. и дължимите 2 614 лв./. В останалата обжалвана част въззивното решение следва да бъде оставено в сила.

8. За да се уважи иск по чл. 49 от ЗЗД, във вр. с чл. 6, ал. 1, изр. 1 от ЕКЗПЧОС за обезщетение за вреди от разглеждане на наказателно дело в неразумен срок, не е необходимо, като материалноправна предпоставка за основателността на иска, да е установено (с влязла в сила присъда или по реда на чл. 124, ал. 5 от ГПК) умишлено престъпление от общ характер, извършено от съдия или прокурор.

Чл. 49 от ЗЗД, във вр. с чл. 6, ал. 1, изр. 1 от ЕКЗПЧОС

Чл. 290 от ГПК (в редакцията на закона, преди ЗИДГПК, обн. в ДВ, бр. 86/27.10.2017 г.)

Решение № 348 от 08.01.2018г. по гр. дело №495/2017 г., IV г. о., докладчик съдия Боян Цонев

Производство по чл. 290 от ГПК (в редакцията на закона, преди ЗИДГПК, обн. в ДВ, бр. 86/27.10.2017 г. – съгласно § 74 от последния, която редакция относно касационното производство се има предвид и по-нататк в решението).

Производството е образувано по касационна жалба на ищеца по делото И. Т. Н. срещу решение № 245/26.10.2016 г., постановено по въззивно гр. дело № 347/2016 г. на Великотърновския апелативен съд. С обжалваното въззивно решение е отменено – в обжалваната пред апелативния съд осъдителна част, решение № 205/05.05.2016 г. по гр. дело № 920/2015 г. на Плевенския окръжен окръжен съд, и вместо това е отхвърлен, предявеният от жалбоподателя иск с правно основание чл. 49 от ЗЗД, във вр. с чл. 6, ал. 1 от ЕКЗПЧОС срещу Прокуратура на РБ и Плевенския районен съд за заплащане солидарно от тях на сумата 3 000 лв. – обезщетение за неимуществени вреди, заедно със законната лихва от 09.12.2010 г. до окончателното плащане; в тежест на жалбоподателя са възложени разноските по делото.

В касационната жалба се излагат оплаквания и доводи за неправилност на обжалваното решение, поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост – касационни основания по чл. 281, т. 3 от ГПК. Изложеното в жалбата се поддържа от касатора-ищец в откритото съдебно заседание.

Ответната Прокуратура на РБ в отговора на касационната жалба излага становище и съображения за неоснователност на същата.

Ответният Плевенски районен съд не заявява становище по касационната жалба.

С определение № 914/02.10.2017 г. касационното обжалване по делото е допуснато по материалноправния въпрос – следва ли да е установено умишлено престъпление, извършено от съдия или прокурор, за да се уважи иск по чл. 49 от ЗЗД, във вр. с чл. 6, ал. 1 от ЕКЗПЧОС за обезщетение за неимуществени вреди от разглеждане на наказателно дело в неразумен срок. Касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 2 от ГПК, тъй като на този материалноправен въпрос са дадени противоречиви разрешения с обжалваното въззивно решение и с решение № 362/21.11.2013 г. по гр. дело № 92/2013 г. на IV-то гр. отд. на ВКС.

Въззивният съд е разрешил въпроса, като е изложил следните решаващи мотиви за отхвърлянето на предявения по делото иск: отговорността по чл. 49 от ЗЗД е гаранционно-обезпечителна и е за чужди виновни действия, които осъществяват състава на чл. 45 от ЗЗД. Съгласно чл. 132 от КРБ, съдиите и прокурорите не носят гражданска отговорност, освен при тежко умишлено престъпление. Следователно, за да бъде ангажирана отговорността на съда и прокуратурата по чл. 49 от ЗЗД, е необходимо да има установена гражданска отговорност на съдия или прокурор, т.е. да има влязла в сила присъда срещу съдия или прокурор, които да са извършили тежко умишлено престъпление. Престъпленията се установяват по реда на НПК, но не и от гражданския съд, поради което в случая следва да се приеме, че този факт не е установен, т.е. няма извършен деликт от съдия или прокурор, респективно съдът и прокуратурата не следва да носят гаранционно-обезпечителната отговорност по чл. 49 от ЗЗД.

В решение № 362/21.11.2013 г. по гр. дело № 92/2013 г. на IV-то гр. отд. на ВКС на разглеждания материалноправен въпрос е дадено друго разрешение: съгласно чл. 6, ал. 1 ЕКЗПЧОС всяко лице, при определянето на неговите граждански права и задължения или при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на справедливо и публично гледане на делото, в разумен срок. Нарушението на това субективно материално право поражда отговорност за обезщетение на базата на деликта. Доколкото, към датата на предявяване на иска няма уреден пряк иск в специалния ЗОДОВ за защита на посоченото право (новата материалноправна разпоредба на чл. 2б от ЗОДОВ е неприложима и по настоящото дело – в този смисъл е и определение № 535/11.07.2014 г. по ч. гр. дело № 2927/2014 г. на IV-то гр. отд. на ВКС, постановено по реда на чл. 274, ал. 3 от ГПК и формиращо задължителна практика на ВКС), то приложение намират общите правила на деликта. Отговорността на прокуратурата, като процесуален субституент на Държавата, е гаранционно-обезпечителна и произтича от разпоредбата на чл. 49 ЗЗД. В решението на ВКС е прието също, че продължителността на наказателното производство над разумния срок е самостоятелно основание за обезщетение при иска с правно основание чл. 49 от ЗЗД и се основава на твърдения за нарушение на чл. 6 от ЕКЗПЧОС, която е част от вътрешното ни право съгласно чл. 5, ал. 4 от КРБ. Прието е и че от значение за спора по този иск са следните обстоятелства: продължителността на наказателното производство, действията на прокуратурата и ръководените от нея следствени органи, и поведението на обвиняемия.

Настоящият състав на IV-то гр. отд. на ВКС, в хипотезата на чл. 291, т. 1 от ГПК (отм.) намира за правилно разрешението на поставения материалноправен въпрос, възприето в цитираното решение на ВКС (формиращо незадължителна практика по него), а именно – за да се уважи иск по чл. 49 от ЗЗД, във вр. с чл. 6, ал. 1, изр. 1 от ЕКЗПЧОС за обезщетение за неимуществени вреди от разглеждане на наказателно дело в неразумен

срок, не е необходимо, като материалноправна предпоставка за основателността на иска, да е установено (с влязла в сила присъда или по реда на чл. 124, ал. 5 от ГПК) умишлено престъпление от общ характер, извършено от съдия или прокурор. Този отрицателен отговор на въпроса се налага по следните съображения:

Установеният с разпоредбата на чл. 132 от КРБ – с оглед нормалното осъществяване на правораздавателната дейност, функционален имунитет на магистратите (съдии, прокурори и следователи) изключва възможността от тях да се търси наказателна и гражданска отговорност при осъществяването на съдебната власт – за техните служебни действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер. Поради това, съгласно трайно установената съдебна практика, в тези случаи, когато имунитетът намира приложение, искът по чл. 45 от ЗЗД срещу магистрат е процесуално недопустим. Наличието на този функционален имунитет, изключващ гражданската (деликтна, имуществена) отговорност на магистратите, обаче не изключва противоправността на действията и бездействията им, довели до и изразяващи се в разглеждането на делото, в срок, надхвърлящ разумния такъв. Такова поведение във всички случаи (независимо дали съставлява или не умишлено престъпление от общ характер) остава противоправно и виновно по смисъла на чл. 45 от ЗЗД, във вр. с чл. 6, ал. 1, изр. 1 от ЕКЗПЧОС, освен ако презумпцията за вина по чл. 45, ал. 2 от ЗЗД не бъде оборена в конкретния случай. Поради това, за претърпените от ищеца неимуществени вреди, които са пряка и непосредствена последица от такива противоправни и виновни действия и бездействия на магистрати и на служители в съда, прокуратурата и следствието, които са довели до неразумна продължителност на наказателното производство, съответните правозащитни органи (съд, прокуратура, следствие) носят солидарно (чл. 53 от ЗЗД) гаранционно-обезпечителна отговорност по чл. 49 от ЗЗД, като процесуални субституенти на Държавата, както е разяснено в цитираното решение на ВКС (аргум. и от

чл. 7 от КРБ; подобно на хипотезата, уредена от неприложимата в случаи като настоящия, разпоредба на чл. 2б (нов - ДВ, бр. 98/2012 г.) от ЗОДОВ).

Предвид така възприетото разрешение на поставения по делото материалноправен въпрос, касационната жалба е основателна.

Неправилни – в нарушение на материалния закон са цитираните по-горе решаващи изводи на въззивния съд за неоснователност на предявения по делото иск по чл. 49 от ЗЗД, във вр. с чл. 6, ал. 1, изр. 1 от ЕКЗПЧОС, поради това, че не е установено с влязла в сила присъда умишлено престъпление, извършено от съдия или прокурор при разглеждането на наказателното дело срещу ищеца.

Основателни са и оплакванията в касационната жалба, че необосновани и също в нарушение на закона (включително – на презумпцията за невинност на обвиняемия в наказателното производство) са и изводите на апелативния съд, че ищецът не е търпял процесните неимуществени вреди, тъй като неразумният срок на воденото срещу него наказателно производство бил изтекъл в негова полза – довел е до погасяването по давност на наказателното преследване срещу него, което му било донесло повече полза, отколкото вреда, като той не е поискал и производството да продължи с цел да се установи дали има извършено от него престъпление. Както вече беше изяснено по-горе, при иска с правно основание чл. 49 от ЗЗД, във вр. с чл. 6, ал. 1, изр. 1 от ЕКЗПЧОС, обезщетението се дължи за неимуществените вреди, претърпени от ищеца вследствие проведеното в срок над разумния за това, наказателно преследване срещу него, като от значение за основателността на иска са действията на органите на прокуратурата, следствието и съда, на самия обвиняем-ищец и на останалите участници в наказателното производство, които са довели до тази неразумна продължителност, респ. – до причиняването на вредите. Изходът на наказателното производство би могъл да е от значение единствено за размера на обезщетението, но не и за възникването на гаранционно-обезпечителната

отговорност за заплащането му на основание чл. 49 от ЗЗД, във вр. с чл. 6, ал. 1, изр. 1 от ЕКЗПЧОС.

Основателни са и оплакванията и доводите на касатора, че при допуснато съществено нарушение на съдопроизводствените правила – непълно и превратно обсъждане на писмените доказателства по делото, и необосновано въззивният съд е приел, че наказателното производство било отлагано главно по причини, намиращи се у ищеца – три пъти е било постановявано принудителното му довеждане, многократно е било отлагано поради негови и на защитника му заболявания, като ищецът целял отлагането и неприключването на делото, както и че с това причинната връзка била опосредена и прекъсната, и нямало такава пряка причинна връзка между действията на съдиите и прокурорите, и неразумния срок на воденото наказателно производство. Този извод за неправилност на въззивното решение се налага, тъй като от приложеното наказателно дело е установено, че то се е развило както следва:

На 01.08.1996 г. срещу ищеца е било образувано предварително производство за престъпление по чл. 210, ал. 2, т. 5, във вр. с чл. 209, ал. 1 от НК – измама в големи размери. В досъдебното производство са извършени разпити на множество свидетели и очни ставки между тях, изготвени са психиатрична и икономическа експертиза, като в периода 23.01.1997 г. – 18.02.1997 г. ищецът не е бил намиран на адреса си, поради което неколkokратно е постановявано принудителното му довеждане за разпит. На 14.10.1999 г. в Плевенски районен съд е внесен обвинителен акт срещу ищеца за същото престъпление, като двукратно делото е отлагано – поради неявяване на защитника на ищеца и по молба на същия. Първоначалният съдия-докладчик се е отвел от разглеждането на делото, тъй като ищецът се оказал негов съсед, а вторият съдия-докладчик на 21.09.2000 г. е прекратил съдебното производство и е върнал делото на прокуратурата, поради допуснато съществено процесуално нарушение – липса на разпит на

обвиняемия-ищец непосредствено след повдигането на обвинението. На 05.10.2000 г. прокурорът е внесъл в съда втори обвинителен акт срещу ищеца и до 24.06.2003 г. са били проведени шест открити съдебни заседания, в които са разпитани свидетели, извършени са очни ставки между тях и са изслушани две психиатрични експертизи, като тези заседания са били отлагани поради неявяване на някои от свидетелите. По същата причина не е бил даден ход на делото в други две открити заседания, а в други две, съответно – поради неявяване на подсъдимия-ищец и поради неявяване на съдебен заседател. Още четири пъти делото е било отложено поради получени сигнали за взривни устройства в съдебната палата. Поради закриване на наказателен състав в Плевенски районен съд, по делото е бил определен нов съдия-докладчик, който с разпореждане от 24.06.2003 г., с оглед неизменността на състава на съда, е насрочил открито съдебно заседание с ново призоваване на подсъдимия, всички свидетели и вещи лица, като заседанието не е било проведено поради неявяване на свидетели, а в следващото заседание на 19.04.2004 г. съдията се е отвел поради това, че е разглеждал друго дело с участието на подсъдимия. По същата причина се е отвел и следващият съдия-докладчик, а четвъртият такъв двукратно е отложил делото – по молба на пострадалия и поради неявяване на свидетели, след което на 06.06.2005 г. и той се е отвел поради голяма натовареност на състава и невъзможност да разгледа делото в разумен срок; по същата причина на 07.06.2005 г. се е отвел и определеният пети съдия-докладчик. Шестият такъв веднъж е отложил делото поради неявяване на свидетели, а в проведеното открито съдебно заседание на 25.06.2006 г., след разпит на всички явили се лица, и той си е направил отвод по искане на гражданския ищец. На 18.07.2006 г. седмият по ред съдия-докладчик по делото е прекратил производството по него и е го е върнал на прокуратурата поради съществени процесуални нарушения при изготвянето на обвинителния акт. На 02.08.2006 г. прокурорът е внесъл в съда трети обвинителен акт срещу ищеца за същото престъпление, като двама съдии са се отвели

последователно от разглеждането на делото – поради това, че единият е бил съученик на подсъдимия, а другият е бил докладчик при предходното разглеждане на делото в съда. Третият съдия-докладчик е отложил делото на 28.03.2007 г. поради неявяване на свидетели и на подсъдимия-ищец, като е постановено принудително довеждане на последния. По делото е бил определен и четвърти съдия-докладчик, който на 28.09.2007 г. се е отвел поради това, че е разглеждал гражданско дело, имащо връзка с престъплението; по различни причини са се отвели още трима съдии. След определянето на 01.11.2007 г. на осмия съдия-докладчик са били проведени четири открити съдебни заседания, като през периода 05.08.2008 г. – 28.11.2008 г. делото е било отложено поради заболяване на подсъдимия-ищец, а след това – поради неявяване на редовно призовани свидетели. В открито съдебно заседание на 31.03.2009 г. Плевенски районен съд е постановил присъда, с която ищецът е бил признат за виновен по повдигнатото му обвинение за престъпление по чл. 210, ал. 2, т. 5, във вр. с чл. 209, ал. 1 от НК. Ищецът е подал жалба срещу присъдата, която е била отменена с решение от 10.06.2009 г. на въззивния съд, поради допуснати съществени процесуални нарушения от състава на Плевенски районен съд, който не е дал възможност на подсъдимия-ищец да даде обяснения в хода на съдебното следствие и не е мотивирал надлежно присъдата. След връщането на делото в П. районен съд, отново са последвали отводи на 10 съдии, определени за докладчици, след което в открито съдебно заседание на 20.01.2010 г. съдебното производство е било прекратено поради противоречие в обстоятелствената част на обвинителния акт и делото е върнато на прокуратурата за отстраняване на тези нередовности. На 28.01.2010 г. прокурорът е внесъл в съда четвърти обвинителен акт срещу ищеца за същото престъпление, като след направен отвод от двама съдии, делото е било насрочено за 10.03.2010 г., но е отложено поради нередовно връчване на обвинителния акт на подсъдимия. В проведеното открито съдебно заседание на 16.03.2010 г. са извършени разпити на множество

свидетели, като делото е отложено за разпит на нередовно призовани свидетели и на нов такъв, посочен от подсъдимия-ищец, както и за изготвяне на техническа експертиза. В следващото съдебно заседание от 30.03.2010 г. е била извършена поправка на протокола от предходното заседание, а на 07.04.2010 г. делото е било отложено поради неявяване на подсъдимия-ищец, на когото съдът е наложил глоба и е постановил принудителното му довеждане. На 19.04.2010 г. делото отново е отложено поради неявяване на подсъдимия-ищец, който е представил доказателства за заболяване. На 28.04.2010 г. ход на делото не е даден поради неявяване на съдебен заседател. В съдебно заседание на 25.05.2010 г. делото отново е отложено поради неявяване на подсъдимия-ищец, предвид което Плевенски районен съд е изменил мярката му за неотклонение в „задържане под стража“ и е назначил съдебно-медицинска експертиза за установяване на здравословното му състояние, но въззивният съд е отменил определението за промяната на мярката за неотклонение. В периода 01.06.2010 г. – 07.09.2010 г. ход на делото не е даден в седем поредни заседания поради неявяване на подсъдимия-ищец и представени от него доказателства за заболяване и болнично лечение. В съдебно заседание на 15.09.2010 г. подсъдимият-ищец се е явил и ход на делото е даден, но наказателното производство е прекратено поради изтичане на абсолютната давност за наказателно преследване. Пострадалият е обжалвал това определение, но то е потвърдено от въззивния съд на 09.12.2010 г.

От изложеното е видно, че общата продължителност на проведеното срещу ищеца наказателно производство е 14 години и 4 месеца – далеч над разумния срок за това. Видно е също, че неявяването на ищеца за разпити в досъдебното производство и в съдебни заседания е довело до забавяне на производството с не повече от 9-10 месеца, което е незначително на фона на общата му продължителност, като следва да се има предвид и че голяма част от неявяванията му пред съда се дължат на уважителни причини – негови заболявания. Настоящият съдебен състав намира, че значителното забавяне

както на досъдебното производство (продължило повече от 3 години и 2 месеца), така и (и най-вече) на съдебната фаза на процеса (повече от 11 години) се дължи изключително на действията и бездействията на органите на ответните Прокуратура на РБ и Плевенски районен съд. От тяхна страна са били допуснати съществени процесуални нарушения, които са довели до трикратно прекратяване на съдебното производство и връщане на делото на прокуратурата, както и до отмяна на постановената присъда и връщане на делото на първоинстанционния съд за ново разглеждане. Съдът не е взел нужните мерки за дисциплиниране и редовно призоваване на участниците в съдебната фаза на процеса – най-вече на свидетелите, невявяването на част от които е ставало честа причина за отлагане на делото. Съдът най-вече не е създал необходимата организация за нормалното и в разумен срок разглеждане на делото при закриването на наказателния състав и при направените 28 отвода на съдии от разглеждането на делото, като част от самоотводите са несвоевременно направени, което също неколккратно е довело до повтаряне на процесуални действия с оглед принципа за неизменност на съдебния състав в наказателното производство.

С оглед изложеното и тъй като по делото е установено, че в резултат на продължилото далеч над разумния за това срок, наказателно производство срещу ищеца, последният е претърпял обичайните в подобни случаи неимуществени вреди, изразяващи се в чувство на несигурност, стрес и неудобство, затруднение да води нормален семеен и социален живот и да планира бъдещото си, настоящият съдебен състав намира, че предявеният по делото иск по чл. 49 от ЗЗД, във вр. с чл. 6, ал. 1, изр. 1 от ЕКЗПЧОС е доказан по основание. При преценката, съгласно чл. 52 от ЗЗД, на всички обстоятелства по делото и най-вече – предвид изключително голямата продължителност на осъщественото срещу ищеца наказателно преследване за едно и също престъпление – 14 години и 4 месеца, несъмнено искът е основателен и за целия процесен пред настоящата инстанция размер от 3 000 лв., ведно с претендираната законна лихва върху тази сума, считано от датата

на прекратяването на наказателното производство – 09.12.2010 г. до окончателното плащане на сумата (за разликата до пълния му предявен размер от 25 100 лв. искът е отхвърлен с необжалваната и влязла в сила част на първоинстанционното решение по делото).

Предвид всичко изложено, съгласно чл. 293, ал. 2 от ГПК, обжалваното въззивно решение, като неправилно, следва да се отмени, като вместо него касационната инстанция постановява решение по съществуващото на материалноправния спор, с което предявеният по делото иск бъде уважен за процесната сума 3 000 лв., ведно с посочената законна лихва върху нея. Промяната на крайния резултат по делото налага отмяна изцяло на въззивното решение – и в частта му относно разносните пред първата и въззивната инстанция (включително – и на постановената по частната жалба на ищеца част, с която е потвърдено определението на първата инстанция по чл. 248 от ГПК).

IV. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ

9. При погасяване по давност на правото на иск за вземане, основано на каузално правоотношение, това се отразява и на вземанията по абстрактните сделки във връзка с обезпечаване на изпълнението по каузалната сделка, като в този случай по последните също не се дължи плащане.

Решение № 364 от 20.12.2018 г. по търг. дело № 2728/2017 г., II т. о., докладчик съдия Боян Балевски

В изложението на основанията за допускане на касационното обжалване се сочи, че са налице предпоставките по чл. 280, ал. 1, т.1 ГПК /в ред. до изм. в ДВ, бр.86 от 27.10.2017/.

От страна на процесуалния пълномощник на ответника по касационните жалби не е депозиран писмен отговор.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, второ отделение, след преценка на данните по делото и съобразно правомощията си по чл. 290 и сл. от ГПК констатира следното:

За да постанови обжалваното решение, с което е счетен за основателен искът на [фирма] АД, предявен по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК срещу двамата касатори за установяване, че последните дължат солидарно на ищеца сумата от 25 019,68 евро на основание запис на заповед от 25.11-2008 г., изд. от М. Н. Е.-Н. в полза на ищеца общо за сумата от 52 676,35 евро и авалиран от Н. Н. Н., което вземане е идентично по основание, а по размер е част от вземането на [фирма] ЕАД срещу двамата касатори, основано на сключен договор за финансов лизинг на пътно превозно средство № [номер] от 25.11.2008 г. в общ размер на 47 390,57 евро, за непогасената към 02.04.2015 г. част от главница, договорна лихва, други разходи, неустойка за прекратяване на договора и законна лихва, въззивният състав е изложил следните съображения по оплакванията във въззивната жалба от страна на двамата ответници по иска:

Процесният запис на заповед е редовен от формална страна. Дори да не съдържа реквизита по чл. 535, т. 6, предл. 2 ТЗ - място на издаване, то последният се смята издаден в мястото, посочено до името на издателя, съгласно изричната разпоредба на чл. 536, ал. 4 ТЗ. Във връзка с възражението на ответниците за погасяване по давност на вземането на ищеца по каузалната сделка – договор за лизинг /следователно, според същите, и на това по записа на заповед, с който е обезпечено изпълнението

на задълженията по каузалната сделка/, съдът приема възражението за неоснователно. Позовава се на правната същност на погасителната давност като способ за погасяване само на правото на осъществяване по исков ред на събирането на едно вземане, но не и на съществуването му. Последното придобива качеството на естествено задължение на длъжника по смисъла на от чл. 118 ЗЗД. Ето защо, според съда, няма пречка страните посредством обезпечителната абстрактна сделка да учредят, в полза на кредитора, друг способ за събирането на това естествено задължение.

Не е нищожна по смисъла на чл. 146, ал. 1, вр. с чл. 143, т. 5 ЗЗП и уговорката в т. 30, ал. 1, б. А от договора за лизинг, предвиждаща неустойка в размер на остатъка на договорените лизингови вноски след прекратяването на договора за лизинг по вина на лизингополучателя, тъй като тази уговорка не излиза извън присъщите на неустойката функции: обезпечителна, обезщетителна и санкционна. По изложените съображения искът е уважен със законните последици.

С определение № 244/24.04.2018 г., постановено по настоящото дело, е допуснато касационно обжалване по въпроса посочен от касаторите: за последиците относно вземането по абстрактната сделка /записа на заповед/, издаден за обезпечаване на изпълнението на задължение по каузално правоотношение, при погасяване по давност на последното, поради противоречие в отговора в обжалваното решение със задължителната практика на върховното съдилище по смисъла на чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК /в ред. до изм. в ДВ, бр. 86 от 27.10.2017: Р № 52/13.06.2017 г. по т. д. № 60103/16 на Трето г.о. на ВКС, Р № 249/02.02.15 по т.д. № 4224/13 на ВКС, Първо т.о.и други решения постановени по реда на чл. 290 ГПК.

В посочените по-горе съдебни решения, както и цитираната в тях практика на ВКС по чл. 290 ГПК, обобщено се приема, че при погасяване по давност на правото на иск за вземане, основано на каузално правоотношение, то това се отразява и на вземанията по абстрактните сделки във връзка с

обезпечаване на изпълнението по каузалната сделка, като в този случай по последните също не се дължи плащане.

Настоящият състав на ВКС, Второ т.о., споделя горния отговор на въпроса. В същото време, няма как да бъде възприето становището изложено в мотивите на обжалваното решение, че доколкото погасеното по давност вземане за неустойка, уговорена за вреди от прекратяване на договора за лизинг придобива качеството на естествено задължение на длъжника по смисъла на от чл. 118 ЗЗД, т.е. продължава да съществува, то няма пречка страните посредством обезпечителната абстрактна сделка да учредят, в полза на кредитора, друг способ за принудителното събирането на това естествено задължение. Съдържанието на понятието „естествено задължение“ се изразява именно в липсата на възможност за неговата защита чрез предявяване на иск или чрез друг способ за принудителното му събиране. „Естествеността“ на такова задължение се състои единствено в това, че при доброволното му изпълнение от длъжника, последното не се явява без основание и следователно длъжникът няма право да иска връщане на даденото, съгласно чл. 55, ал. 1, предл. 1 ЗЗД. Допустимостта, страните да учредят „друг способ“ за принудителното събирането на такова естествено задължение или по-точно казано друго основание за това, би могло да стане само посредством новация по чл. 107 ЗЗД с двустранно съглашение и то сключено след възникване на предходното задължение, а не заедно с него. Следователно основателността на иска за установяване на вземането по ценната книга, съгласно чл. 417, т. 9 ГПК ще е в зависимост от възникването на отделните задължения по договора за лизинг, както и от основателността на възражението за погасителна давност по отношение на тези задължения.

В случая договорът за финансов лизинг е сключен между страните на 25.11.2008 г. и записът на заповед за обезпечаване на изпълнението на вземанията по него е издаден на същата дата. Страните не спорят, че договорът за финансов лизинг е развален, поради неизпълнение и

автомобилът предмет на същия е върнат на ищеца-лизингодател на 06.06.2012 година. Към тази дата лизингополучателят е дължал на лизингодателя сумата от общо 56 246,03 лева - сбор от неплатени на падежите месечни лизингови вноски за периода: 26.08.2009 г. до 26.05.2012 г. Съобразно изрично наведеното в отговора на ИМ възражение за погасяване по давност, тези вноски с изключение на двете такива, дължими за м. април и май 2012 г., са погасени с кратката тригодишна давност по чл. 111, б. в ЗЗД, приложима за периодични вземания към датата на подаване на заявлението по чл. 410 ГПК-02.04.2015. Тези две вноски, според приложения погасителен план – неразделна част от договора за лизинг, са съответно в размери от 3 761,03 лева и 3 459,47 лева. В същите е включена и припадащата се част от възнаградителната договорна лихва, поради което такава не се дължи отделно. Съгласно уговорките в чл. 30, ал. 1, б. А от договора за финансов лизинг се дължи неустойка за забава върху тези две вноски за периода от падежите им до подаване на заявлението по чл. 410 ГПК, която възлиза в размер на 3 620,50 лева.

На основание уговорката в б. В на чл. 30, ал. 1 от същия се дължи и неустойка за разваляне на договора по вина на лизингополучателя в размер на припадащата се част от сумата, която лизингодателят е заплатил на доставчика на лизинговата вещ, като се съобрази и последващата продажба на последната след разваляне на договора за лизинг на трето лице, с което част от това вземане е погасено. Според заключението на счетоводната експертиза дължимата сума възлиза в размер на 3 069,33 лева. Това вземане също не е погасено по давност, доколкото е възникнало с развалянето на договора на 06.06.2012 г. и тригодишният срок по чл. 111, б. Б не е изтекъл към датата на подаване на заявлението по чл. 410 ГПК - 02.04.2015 г.

По отношение на претенцията за сумата, представляваща законна лихва върху горните вземания, то за подобно вземане не се издава заповед по

чл. 417 ГПК и следователно не може да бъде и уважен иск с този предмет - т. 4а от ТР 4/13 на ОСГТК.

Не се установяват по основание и размер разходи по кредита.

Няма спор между страните, а и от съдържанието на уговорката в чл. 19, ал. 15 от договора става ясно, че процесният запис на заповед е издаден за обезпечаване на горните вземания, поради което и искът по чл. 422, ал. 1 ГПК се явява основателен само до размера на сбора от горните суми - 13 910,33 лева с равностойност -7 122,23 евро.

С оглед изложеното, обжалваното въззивно решение, следва да се отмени частично и искът предявен по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК за ангажиране на солидарната отговорност на двамата ответници на основание процесния запис на заповед – да се отхвърли над горепоменатите суми като неоснователен.

По отношение на разноските:

В полза на касаторите следва да се присъдят съответната част от разноските /припадащата се част от адв. възнаграждение/ пред трите инстанции, съобразно произнасянето на ВКС или общо в размер на 10 644 лева /по 5 322 лева на всеки/, съобразно приложените списъци по чл. 80 ГПК и отбелязаното плащане в договорите за правна помощ.